№ 51 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 8 1903 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 8 № 51

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բագուի ժողովրդագրութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նալբանդեանի համերգը. Նամակ Մօզդօկից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պօլսի լրագիրներից. Մակեդօնական հարցի շուրջը. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Շաբթէ շաբաթ։

ԲԱԳՈՒԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բագուի քաղաքային ինքնավարութիւնը որոշել է ներկայ 1903 թւականին ժողովրդագրութիւն կատարել Բագւում։ Հինգշաբթի, մարտի 6-ին, Թիֆլիսում տեղի ունեցաւ այդ ժողովրդագրութեան ծրագրի քննութիւնը, Բագուի քաղաքագլուխ Նովիկովի մասնակցութեամբ, կովկասեան վիճակագրական կոմիտէտում։ Նովիկով զեկուցում արաւ առաջիկայ ժողովրդագրութեան նպատակների և կազմակերպութեան մասին։ Կոմիտէտը Սուլթան Կրիմ-Գիրէյի նախագահութեամբ և զանազան հաստատութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, քննելով զեկուցումը, հաւանութիւն տուեց Բագուի ինքնավարութեան մշակած ծրագրի հիմնական կէտերին։ Այդպիսով շուտափոյթ լուծում ստացաւ այդ հարցը, և այժմ մնում է եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել՝ աջող կազմակերպելու ժողովրդագրութեան կատարումը և ժողոված նիւթերի նպատակայարմար և շուտափոյթ մշակութիւնը։

Ժողովրդագրութիւնը ոչ միայն անհրաժեշտ է Բագւում, այլ և Թիֆլիսում, Բաթումում և մեր ուրիշ քաղաքներում։ Մանաւանդ մեծ կենտրոններում կարևոր են ժողովրդագրութեան պարբերական կրկնութիւնները, որպէսզի թէ վարչական և թէ հասարակական հիմնարկութիւնների ձեռքին մշտապէս տեղեկութիւններ լինեն քաղաքների ազգաբնակութեան, նրա պարապմունքների, նրա կալուածների, նրա տնտեսական վիճակի մասին։ Այդպիսի տեղեկութիւնների բացակայութիւնը շատ դժուարութիւններ է յարուցանում կեանքի մէջ և առիթ է լինում անախորժ թիւրիմացութիւնների։

Սակայն ժողովրդագրութիւնը էական նշանակութիւն կարող է ունենալ միայն այն դէպքում, երբ նա խելացի և լուրջ կերպով է կազմակերպված, երբ ջանքեր են գործ դրված, որ տեղեկութիւնները ժողովվեն աչալրջութեամբ և լինեն ստոյգ ու վաւերական. թուերի մէջ սպրդած սխալները շատ վտանգաւոր են, եթէ նրանք մի որոշ՝ նուազ աստիճանից աւելի են։ Այս մէկ։ Իսկ միւս կողմից անհրաժեշտ է, որ ժողովված նիւթերը շուտով մշակվեն և դառնան ընդհանուրի սեփականութիւնը։ Սակայն իրականութեան մէջ մենք յաճախ տեսնում ենք աններելի անփութութիւն այդ գործի մէջ։ Այն մեծ վիճակագրութիւնը, որ կատարվեց վեց տարի առաջ ամբողջ պետութեան մէջ, մինչև այժմ չէ մշակված և չէ հրատարակված։ Ի՞նչ նշանակութիւն կարող են ունենալ նրա տուած թուերը, երբ նրանք լոյս կը տեսնեն տասն-քսան տարուց յետոյ, երբ կեանքի հանգամանքները իրականութեան մէջ փոխված կը լինեն։ Նրանք միայն պատմական նշանակութիւն կունենան։

Այս երկու պայմանների կատարման մասին պէտք է լուրջ հոգ տանէ Բագուի քաղաքային ինքնավարութիւնը, որպէսզի նրա ձեռնարկած գործը տայ սպասելի օգուտները քաղաքին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Հինգշաբթի, մարտի 6-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում կայացաւ երգիչ պ. Նալբանդեանի համերգը։ Համերգի ծրագիրը բաւականին հետաքրքիր էր։ Պարոնը, ինչպէս երևում է, շատ է սիրում Չայկօվսկու ռօմանսները, ուր ամենամեծ տեղը բռնում է խօսակցական երգեցողութիւնը։ Պ. Նալբանդեան վերջերս մի քանի անգամ աջողութեամբ դուրս եկաւ ժողովրդի առաջ բարեգործական համերգներում։ Պարոնը ուսանում է Պետերբուրգի կօնսերվատօրիայում յայտնի պրօֆէսօր Գաբելի մօտ։ Նալբանդեանի ձայնը բնականից թէպէտ փոքր, բայց օժտված է հրաշալի և հազուագիւտ տէմբրով (մանաւանդ միջին և մեղմ նօտաները), որ լսողների ուշադրութիւնը գրաւում է միանգամից։ Երգելու ձևի մէջ նկատում ենք կանօնաւոր հին իտալական շկօլայի ուղղութիւն, որ պատիւ է բերում իր պրօֆէսօրին։ Գիտէ իրան պահել բեմի վրա. ունի լաւ շնչառութիւն, որ ամենամեծ պայմանն է երգչի համար։ Ժողովրդի բուռն ծափահարութիւններից ստիպված երգեց մի քանի հայերէն կտորներ (գեղեցիկ երգեց պ. Ա. Սպենդիարեանի «Այ վարդ» ռօմանսը), որոնցով հոգեկան մեծ բաւականութիւն պատճառեց հասարակութեանը։ Երգած ռօմանսներից շատ աջող էին՝ Կօրսակովի «Սոխակը», Ռուբինշտէյնի «Ազրան», Չայկօվսկու մելամաղձոտ «Գիշերը». Եւգէնի Օնէգինից «Куда куда» արիան երգեց մեծ ճաշակով, յատուկ խելացի երգչին։

Ի սրտէ շնորհաւորում ենք պ. Նալբանդեանին և ցանկանում ենք, որ աջողութիւններից չը շլանայ և շարունակէ աշխատել։

Միւս մասնակցողներից յիշենք Տ. Լեօվինսոյին, որ ունի մեծ ձայն, և լաւ երգեց «Пик. Дама» օպերայից Լիզայի արիան։ Սիմեպալովը լաւ ջութակահար է, բայց նրան պակասում է տեմպերամենտը։ Պ. Քափանակեանը մեծ հմտութեամբ այդ գիշեր կարդաց Պօլօնսկու «Կազիմիր մեծը» և մի քանի ուրիշ կտորներ։ Դահլիճը համարեա լիքն էր. ժողովուրդը հեռացաւ գոհ։

Major

ՆԱՄԱԿ ՄՕԶԴՕԿԻՑ

Փետրվարի 28-ին

Փետրվարի 23-ին, տեղիս նորընծայ գործակալ քահանայի նախագահութեամբ, Ս. Ստեփանոս եկեղեցում, հրաժարված նախկին երէցփոխ պ. Ց. Գանջումեանի փոխարէն, նոր երէցփոխի ընտրութեան ժողով կայացաւ։ Ժողովին մասնակցում էին 51 ծխականներ։ Հայր նախագահը ժողովը բանալով յայտնեց, որ որքան առաջնորդի առաջադրութեան հիման վրա, ժողովի վրա պարտաւորութիւն է դրվում, որ ընտրելի երէցփոխացուն պէտք է հնազանդի առաջնորդի բոլոր կարգադրութիւններին, հակառակ դէպքում առաջնորդը իրաւունք ունի իր կողմից երէցփոխ հաստատելու, որին և կամենայ։ Ժողովին թերթիկներ բաժանվեցան, թեկնածուներ գրելու համար։ Ձայների մեծամասնութեամբ երէցփոխի թեկնածուներ առաջարկվեցան ութը հոգի. բոլորն էլ մերժեցին հայր նախագահի առաջարկած պայմաններով երէցփոխ ընտրվել։ Ժողովը շատ կասկածանքով վերաբերվեց նախագահի յայտնած կարծիքին, և անհաւատալի թւաց, որ առաջնորդ Սեդրակեանի նման մի հոգեւորական, որ յայտնի է իբրև ժողովրդի իրաւունքները յարգող և պաշտպան՝ ճնշում գործ դնէր ժողովի վրա, թէ ինչ է, իր ուզածն երեցփոխ ընտրվի, որ իր կարգադրութիւններին անպայման հնազանդի, հակառակ դէպքում, նշանակութիւն չի տայ ժողովրդին և իր կողմից ցանկացածին երէցփոխ կը հաստատի... Մեզ համար մինչև այսօր էլ մութը մնաց, թէ հայր նախագահը ուզեց պաշտպանել իր առաջնորդի իրաւունքները, թէ աւելի առուեր գցեց նրա պատուին։ Ժողովը վիրաւորվեց. նախագահը, չփոթված, իր կողմից ժողովին առաջարկեց, որ ժողովը միաձայն երէցփոխ ընտրէ Ս. Մ.-ին։ Վերջինս նոյն-իսկ ժողովում բաժանած թերթիկներումն էլ թեկնածու չը դուրս եկաւ։ Ժողովի համար արդէն ամեն բան պարզվեց, որ նախագահը նպատակ է ունեցել իր բարեկամ Ս. Մ.-ին երէցփոխ ընտրել։ Սակայն ժողովը պահանջեց քուէարկութիւն։ Պ. Ս. Մ.-ն առաջ գալով, ասաց. «գրէք իմ քուէտուփս»։ Իսկոյն գրվեցաւ։ Ժողովը խնդրեց և առաջարկեց, որ քուէարկութեան ենթարկվող նոր երէցփոխի ազգ և անունը «խոշոր խոշոր» տառերով գրվի և այնպէս կպցնեն արկղի գլխին։ Ժողովը քուէարկեց և պարոնին փառաւոր կերպով սեւցրին։ Պ. Ս. Մ.-ն առանց յետ ու առաջ նայելու ժողովից փախուստ տուեց. հայրն նախագահն էլ շտապեց նրան հասնել մխիթարելու համար։ Բայց ժողովը հայր նախագահից պա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԹԷ ՇԱԲԱԹ

Հմուտ և ճշդապահ վաճառականները նոյնիսկ մեզնում մի լաւ սովորութիւն ունեն. նրանք շաբաթ օրերը նախկին վեց օրվայ իրանց առ և ծախքի հաշիւներն են տեսնում և այդ հաշիւների հետեւանքը մայր գրքի մէջ մտցնում։

Շատ լաւ սովորութիւն։

Մեր հասարակական կեանքի առ և ծախքի գիրքն էլ այժմ դարձել է լրագրութիւնը, մամուլը։ Վատ չէր լինի, եթէ մենք էլ կարողանայինք փորձված վաճառականի նման շաբաթը գոնէ մի անգամ հաշիւ տալ մեզ մեր կեանքում եղած չար և բարի երեւոյթների, առ և ծախսի մասին. թող որ երբեմն այդ հաշւի հետեւանքը այնքան էլ պատիւ չը բերէր մեր հմտութեանը, որպէս «Ասիայի շվէյցարացիների», մեր ինքնասիրութեանը... Այո, պատահում են դէպքեր, նոյն-իսկ ամենախելօք վաճառականի կեանքում, երբ նա տաս կոպէկ իր վրա նստած ապրանքը երկու կոպէկով է ծախում. պատահում է և ընդհակառակը—տաս կոպէկանոց իրը խամ և անփորձ մուշտարուն վաթսուն կոպէկ է հաշւում... Հասարակական կեանքում էլ յաճախ պատահում են այդպիսի դիտաւորեալ և անմեղ կուրեօզներ... Եւ ահա մեր կեանքի այդօրինակ կուրեօզները կը բերենք մենք ամեն շաբաթ, ի հարկէ այնքան, որքան դրանք լոյս կը տեսնեն մեր հասարակական կեանքի հաշուէգրքում, «Մշակ»-ում։

Հաշիւ տալը լաւ բան է, մանաւանդ լաւ է այն մարդկանց համար, որոնց ձեռքին են գտնվում հասարակական փողեր։ Եւ եթէ շաբաթից շաբաթ իրանք իրանց հաշիւ տալու լաւ սովորութիւնը ունենային Նոր-Բայազէտի մեշչանինների դրամարկղի գլխաւոր հաշուապահն ու պ. աւագը, այսօր նրանց կազմած և ընդհանուր ժողովում քննութեան ենթարկած նախահաշիւը դժուար թէ 3000 րուբլու եկամուտի դէմ դնէր 5000 րուբլու ծախքի նախահաշիւը։ Ճիշտ է, Նոր-Բայազէտի մեշչանինների ընդհանուր ժողովը իր երկու հազար րուբլի դէֆիցիտը ծածկելու համար դիմեց ինքն իրան տուգանքի ենթարկելու անհրաժեշտութեանը, բաժանելով 1000 ընտանիքի վրա 50 կոպէկից մինչև 10 րուբլի իւրաքանչիւրին մի թեթև հարկ, նախօրօք վերածելով ողջ քաղաքը ինը կարգի. բայց յամենայն դէպս, դժուար թէ ֆինանսական ճգնաժամերը ծածկելու այդ թէև նորագիւտ, բայց տարօրինակ սիստեմը բացի բարի և միամիտ Նոր-Բայազէտից մի ուրիշ տեղ ընդունելութիւն գտնի. բայց քանի որ ինքնատուգանքի սիստեմը Նոր-Բայազէտում այդպիսի հեշտութեամբ գլուխ է գալիս՝ վատ չէր լինի, եթէ պարոն աւագ Գ. Արծրունին տասնական կոպէկ էլ աւելացնէր 1000 ընտանիքի վրա և քաղաքային մի բժիշկ հրաւիրէր, որով թէև «թանի» բոլոր հիւանդութիւններ բժշկող հեղինակութիւնը կընկնէր, բայց միւս կողմից, մենք հաւատացած ենք, կաւելանար ինքնատուգանք սիրող բարի Նոր-բայազէտցիների թիւը, որով պ. աւագը ապագայում մեշչանինների դրամարկղի աւելի խոշոր դեֆիցիտները ծածկելու հնարաւորութիւնը կունենար։

Նոր-Բայազէտի մեշչանինների ընդհանուր ժողովում տեղի ունեցած ֆինանսական ճգնաժամերը ծածկելու այս նորագիւտ սիստեմի հետ ծանօթանալուց յետոյ, երբ կարդում եմ իշխանուհի Թումանեանցի Թիֆլիսի ժողովարանում կայացած հայոց ներկայացումների մասին ներկայացրած հաշիւը, ակամայ զարմանում եմ. իշխանուհին յայտնում է «1902—1903 թւի ընթացքում եղել է 19 ներկայացում, որը տուել է 897 ր. 60 կ. մուտք և... 1540 ր. 20 կ. ծախք. և այդպիսով ստացվում է ընդ ամենը մի չնչին դեֆիցիտ 642 ր. 62 կոպէկի. ահա թէ ինչ կը նշանակէ ապրելով Թիֆլիսում՝ «աշխարհքից բէխաբար» լինել։ Մի որևէ յետ ընկած Նոր-Բայազէտում գիտեն նոյն-իսկ հազարներից կազմված դէֆիցիտներ ծածկելու ամենահանգիստ ձևը, իսկ Թիֆլիսում և այն էլ Թիֆլիսի Ժողովարանում՝ չը գիտեն այդ։ Մի՞թէ իրօք դժուար էր յարգելի իշխանուհուն դիմել նոր-բայազիտական սիստեմին—այն է վերցնել և այդ 642 ր. 62 կոպէկները բաժանել ժողովարանի անդամների վրա—ի հարկէ վերածելով անդամներին ինն կարգեան ընդունված սիստեմի—այդպիսի մի համեստ տուգանքով համ չանված կը լինէր հայ թատրօնի գործը, համ հալալ արված կը լինէր պ. բեժիսեօրի ստացած 1100 րուբլիները և, որ ամենագլխաւորն է, դրանից գոհ կը մնային և իրանք ժողովարանի պարոն անդամները, որոնք համար, ինչպէս երեւում է, աւելի հաճելի է եղել եօթ-ութ ժամ անցնել կանաչ սեղանի շուրջը, քան մնալ երկու ժամով թատրօնական դահլիճը։

Նոյն միջոցին մենք առաջարկում ենք դիմել նաև հայ դրամատիքական ներկայացումներ կազմող կոմիտէտի անդամներին, որոնք թատրօնական այս սեզօնը փակել են դարձեալ դեֆիցիտով, և այն էլ 3000 ր. դեֆիցիտով։ Այդ գումարը անպատճառ պէտք է բաժանել Արտիստիքական և Կրուժօկի անդամների մէջ։ Դրանք թէ հարուստ են և թէ անխիղճ, որովհետև ինչ կը նշանակէ տալ թատրօնական դահլիճը ձեռնտու պայմաններով մի որևէ Կրասօվի, երբ մէջտեղը կայ նորաբողբոջ հայ դրամատիքական տեղական մի ընկերութիւն, որի 3000 ր. դեֆիցիտը արդիւնք է լոկ պ. Կրասօվի գործ դրած ճնշումներին... Էհ ժամանակներ, ժամանակներ... գոնէ Արտիստիքական ընկերութեան աւագները կարողանային հետևել Նոր-Բայազէտի արժանապատիւ գործակալ Մուրադբէգեանի բարի օրինակին։ Այդ դեռ ևս քրիստոնէական երկրորդ, երրորդ դարերում ապրել երեւակայող հոգեւորականը մի խոստովանութիւնով և «Աստուած թողութիւն շնորհեսցէ»-ով ներումն շնորհել է խոստանում սուրբ Կարապետ եկեղեցուց 50 րուբլի գողացող չարագործին. իսկ ինտելիգենտ Թիֆլիսի Արտիստիքական, Կրուժօկի հարուստ տէրերը, հաւատացած եմ, երբէք «թողութիւն չեն շնորհի» գեղարուեստի համար տանջվող, նրա անունից մնասված հայ դրամատիքական ընկերութեան ունեցած 3000 ր. դեֆիցիտը... ահա թէ մինչև ուր է հասնում քաղաքաբնակ դարի քարասրտութիւնը, չհամոլութիւնը... Ի զուր չէ ասված. «աւելի շուտ պարանը կանցնի ասեղի անցքով, քան հարուստները կը մտնեն երկնային արքայութիւն»...

Դեֆիցիտ, վնասներ, պարտքեր... ահա մեր ներկայ հասարակական մթնոլորտում տիրող դրութիւնը...

համնջեց ժողովի արձանագրութիւն. վերջինս վիրաւորված ասաց. «հեռացէք հեռացէք», և այսպիսով վերջացաւ կոմեդիան։ Ժողովից չորս օր անցնելուց յետոյ, նախագահը, ժողովի արձանագրութեան թերթը տիրացուին յանձնած, շրջեցնում էր խանութները, ծխականներին ստորագրել տալու համար։ Սակայն ժողովին մասնակցողներից շատերը մերժեցին կազմած արձանագրութեանը ստորագրել։ Այժմ հաստատ աղբիւրներից լսում ենք, որ հայր նախագահի ջղային կապրիզները հանգստացել են, և նա զգալով իր սխալը՝ ուզում է ծխականների հետ հաշտուել, բայց շատ դժուար։ Սա առաջին օրինակը եղաւ Մօզդօկում, որ այդպիսի անփորձ գործակալի շնորհիւ ժողովրդի մէջ զուր տեղ յուզումն է առաջանում։

Միսական

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, մարտի 6-ին

Կարդացի «Մշակի» № 47-ի մէջ Իւզբաշեան քահանայի պատասխանը, որով նա խոստովանում է իր ապօրինի ներկայ լինելը ժողովին, բայց արդարանում է նրանով, որ նախընթաց տարի մի այլ ժողովում մի ուրիշը եւս իր նրման անկարգութիւն է արել, թէև ոչ քուէարկվելիս։ Տէր հայրը ասում է, որ իրան յայտնի չեն եղել համախոհների ընտրական նախապատրաստութիւնները. այն-ինչ ընտրութիւնից երկու շաբաթ առաջ մի ծխական ուսումնարանի աշակերտուհիներին անգամ յայտնի է եղել այն որոշումը, որ կամ ինքը և կամ իր ընկեր քահանան պէտք է լինեն գանձապահ։ Նա մի ինչ-որ Իւզբաշեան լինելը նրանով է փաստում և վստահութիւն ներշնչել տալիս, որ աւարտել է Ներսիսեան դպրոցը, 10 տարի ուսուցչութիւն է արել և 6 տարի էլ քահանայ է։ Կարծէք Ներսիսեան դպրոցից քիչ աւարտածներ կան, որոնք և՛ ուսուցիչ են եղել և իրանց գրական մարդ են կարծում. սակայն իրանց անմաքուր անցեալով և դատապարտելի ներկայով ամօթ են բերում հայ հոգեւորականութեան։ Գալով նախկին գանձապահի քուէարկել տալուն՝ դա ապօրինութիւն է. որովհետև ոչ ոք իրաւունք չունի մէկին քուէարկել և առաջնել տալ նրա բացակայութեան ժամանակ՝ առանց նախապէս նրա համաձայնութիւնը առնելու։

Ընտրող

ՆՈՐԻՑ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մարտի 5-ին մի առանձին մասնաժողով, կազմված նահանգական վարչութեան և քաղաքային ուպրավայի անդամներից, նայեց Վերայի հայոց գերեզմանատունը, կամենալով որոշել գերեզմանատան այն կտորը, որ գրաւել է հարևան կալուածատիրուհի Սվիմօնովա։ Մասնաժողովը, գրաւված տեղը նայելիս, գտաւ բազմաթիւ քանդված գերեզմաններ, մարդկային կմախքների մասեր և փտած դագաղների մնացորդներ։ Մասնաժողովը արձանագրութիւն կազմեց այդ մասին։

—

Հինգշաբթի, մարտի 6-ին, Կովկասեան կառավարչապետի խորհուրդի դահլիճում, սուլթան-Կրիմ-Գիրէյի նախագահութեամբ, տեղի ունեցաւ վիճակագրական կօմիտէտի նիստը, որ զբաղվեց Բագւում լինելիք ժողովրդագրութեան հարցով։ Նիստին մասնակցում էին գեներալ Ջելեօնի, Թիֆլիսի ֆիզիքական դիտարանի վերատեսուչ Գլասէկ, Բագուի քաղաքագլուխ Նովիկով և Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավայի անդամ Կօկչայեվ։ Վերջինը, տեղական լրագիրների ասելով՝ հարց է բարձրացնելու Թիֆլիսում եւս ժողովրդագրութիւն կատարելու մասին։

—

Ն. Շահլամեանի օգտին ստացանք ինժէնէր Գ. Եարալեանից 10 րուբլի։

—

Ուսուցիչ Տէր-Դաւթեանի չքաւոր ընտանիքի համար ստացանք Գ. Տէր-Մարգարեանից 5 ր. և Ն. Կարա-Մուրզայից 1 րուբլի։

—

Երէկ, մարտի 7-ին, լրացաւ Թիֆլիսի ձիաքարշի ընկերութեան նախկին կառավարիչ Ռօբիի և Թիֆլիսի ուպրավայի մէջ կապված պայմանագրի վերջին ժամանակամիջոցը՝ դէպի ս. Դաւթի սարի գլուխը շինվելիք ֆունիկուլեօրի վերաբերմամբ։ Այս առիթով Ռօբիի հաւատարմատար՝ ձիաքարշի ընկերութեան այժմեան կառավարիչ Բագօյէր մի յայտարարութիւն ներկայացրեց Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավային՝ խնդրելով երկարացնել յիշված պայմանի ժամանակամիջոցը։ Քաղաքային վարչութիւնը սկզբունքով դէմ չը լինելով պայմանագրի ժամանակամիջոցը երկարացնելուն՝ որոշեց ներկայացնել այդ հարցը դումայի բարեհայեցողութեան։ Ռօբիի հաւատարմատարը ֆունիկուլեօրի շինութեան աշխատանքների ու շանալը բացատրեց ակցիօներական ընկերութեան կանոնադրութեան ուշ հաստատութեամբ մինիստրների կօմիտէտի կողմից։ Հաստատութիւնը տեղի ունեցաւ միայն այս տարվայ փետրվար ամսին։ Բագօյէրի ասելով, ֆունիկուլեօրի շինութեան համար ակցիօներական ընկերութիւն կազմակերպելը կը տեւէ երկու ամսից ոչ աւելի. որովհետև այն բաժնետոմսերի ամբողջ քանակութեան կէսը, որոնք պէտք է բաց թողնվեն յիշված ձեռնարկութիւնը իրագործելու համար, վերցնում է ձիաքարշի անօնիմ ընկերութիւնը և միայն մնացած կէսը պէտք է վաճառվի Ռուսաստանում։

—

«Մշակի» № 48-ում, «Ի միջի այլոց» յօդուածի վերջին մասում տպված է «պատուաւոր բժշկի աստիճան». պիտի լինի «պատուաւոր դօկտորի աստիճան»։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 2-ին, «Երկաթէ թատրօնում» դերասան Արաքսեանը, մասնակցութեամբ տեղական թատերասէրների, խաղաց «Զաւլէյի մօրաքոյր»։ Թատրօնը լիքն էր։ Շնորհիւ վերջին ժամանակներս միմեանց վրա կրկնվող աջող երեւոյթներին և ներկայացումներին՝ կարծես թէ մեր հասարակութիւնը ըմբռնում և ինքնաբերաբար յաճախում է թատրօն. բացառութիւն կազմում են, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ, մեր «բուրժուա» և «արիստօկրատ» կոչված դասակարգները, որոնք արդէն ունեն իրանց զբաղմունքը—կանաչ սեղանը... Գալով խաղին, պէտք է ասել, որ լաւ անցաւ. ընդհանուր տպաւորութիւնը գոհացուցիչ էր։ Գովելի են քոյրեր և եղբայր Ալիխանեանները, որոնք մշտապէս յանձն են առնում դերեր վերցնել»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Այս քանի օր է, ինչ մեզ մօտ հիւր է դերասան պ. Ստեփանեան իր խմբով։ Մարտի 2-ին խումբը տուեց իր առաջին ներկայացումը։ Պէտք է ասել, որ Անդրկասպեան երկրում մինչև այժմ այսպիսի խումբ չէ եղել. եղել են մեզ մօտ միայն անհատներ, ուստի դերասանների այստեղ գալը պէտք է որոշ չափով բախտ համարել։ Բայց պէտք է ասել, որ երբ ժողովրդի մէջ լուր տարածվեց, թէ դերասանական խումբ է եկել՝ շատ սիրալիր կերպով ընդունեցին և այդ գործով ցոյց տուին ներկայացման երեւոյթն։ Առաջին ներկայացումը սկըսեցին «Ասլան-Բալասի» պիեսով, որ շատ նպատակայարմար է գաւառներում։ Ժողովուրդը շատ գոհ մնաց ներկայացումից։ Շատ լաւ է, որ ներկայացումները տրվում են ցիրկ-թատրօնում, ուր հասարակ դասը առանց քաշվելու գալիս է։ Մեր շնորհակալութիւնը յարգելի դերասաններին, որ ծով ու ցամաք անցնելով, եկել են այս հեռաւոր տեղերը իրանց համազգիներին հոգեկան բաւականութիւն պատճառելու և մայրենի լեզուն, որ մեզանում շատ է կաղում, կենդանի կերպով բեմից լսեցնելու. բացի այդ, մեր սառած և միապաղաղ կեանքը փոխվել կենդանացել է։ Յոյս ունենք, որ հասարակութիւնն էլ իր բարոյական պարտականութիւնը կը կատարէ, ամեն տեսակ աջակցութիւն և դիւրութիւն ընծայելով մեր դերասաններին»։

—

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Վարդանանց տօնը միակ օրն է ամբողջ տարվայ մէջ, երբ Սիմֆերօպօլի հայերը, թէ մեծ և թէ փոքր, հայերէն լեզուով ներկայացում են տեսնում։ Այս տարի էլ պատարագից յետոյ, եկեղեցում գտնվողներից մեծ բազմութիւն դիմեց հայոց ուսումնարանը, որտեղ հանդէս էր պատրաստված աշակերտների համար։ Հանդէսն սկսվեց «Մեր հայրենիք» երգով։ Ինչպէս այդ երգը, նոյնպէս և «Էօր հեռանում» ու «Մայր Արաքսին» երգեց ուսումնարանի աշակերտներից և աշակերտուհիներից բաղկացած խումբը երկաձայն, Ղ. քահ. Յովսէփեանի ղեկավարութեամբ։ Ապա ուսուցիչ պ. Վ. Բ. ատենախօսութիւն արեց հինգերորդ դարի հայ կանանց մասին և կարդաց «Տիկնայք փափկասունք» բանաստեղծութիւնը։ Այնուհետև դպրոցի սաները մեծ աջողութեամբ ներկայացրին երկու մանկական պիես. մէկը՝ հայերէն և միւսը՝ ռուսերէն լեզուով։ Հանդէսի վերջին ուսուցիչներից մէկը բաժանեց աշակերտներին մանկական գրքեր, որ այդ նպատակով նուիրել է պ. Ց. Դաւթեան՝ Արմեանսկից։ Այդ պարոնն ունի մի գովելի սովորութիւն. ամեն տարի քսան—քսանուհինգ րուբլու գիրք է նուիրում մեր շրջանի մի քանի ուսումնարաններին։ Աչքի առաջ ունենանք, որ այնպիսի հայաշատ քաղաքում, ինչպիսին է Սիմֆերօպօլը, տարեկան տասնուհինգ րուբլու գիրք էլ չէ տարածվում։ Ժամանակ է, որ մեր կողմերի հայ հասարակութիւնը հասկանայ հայերէն գրքի արժէքը և ընտելանայ իր գրպանի փողով ձեռք բերել այն և ոչ թէ շատանայ սրանից—նրանից ստացված գրքերով։ Երեկոյեան տեղիս սիրողներն աղքատաց հոգաբարձութեան միջոցներն ուժեղացնելու համար ներկայացրին Ա. Օստրօվսկու «Свои люди—сочтемся» կօմեդիան տեղական բարբառով («Ուզլաշմիշ կ'ըլլանք»)։ Ներկայացման տոմսակները, ինչպէս և ամեն տարի, բոլորը ծախվել չէին։ Սիրողներն իրանց բարեխիղճ վերաբերմունքով հանդէս բերեցին իրական կեանքի պատկերը աւելի լաւ, քան սպասում էինք։ Ներկայացումից յետոյ տեղի ունեցան պարեր, որոնք շարունակվեցին մինչև ուշ գիշեր»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Ըստ երեւոյթին ծխերի բաժանման խնդիրը մեր Ասխաբադի քահանաների մէջ մի վերջնական որոշման հանելու է։ Վերջին օրերս երեցփոխ Շահնազեանը աշխատում է մի կերպ վերջ տալ այդ կնճռոտ խնդրին և ստորագրել է տալիս ծխականներին, թէ վերջիններից որը քահանաներից ումն է ցանկանում։ Սակայն մի բան ցաւալի է, որ Շ. քահանան դռնից դուռ ընկնում է և աղերսանք է թափում զանազան մարդկանց մօտ, որ իր ցուցակին ստորագրեն։ Ահա որ աստիճանի կարող է հասնել ծուխ որսալու միջոցը»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

—

Ծաղկախաղ վերջերս բաւական աղմուկ գործեց Զէյթունի առոց մէջ, ինչպէս գրած էինք տասը օր առաջ։ Բարեւէր անձ մը նըկատելով, որ ծաղկախաղ իր գտնուած տեղին

Երբ դէֆիցիտից և պարտքերից գանգատվում են համայնքը, թատրօնը, կօմիտէն՝ դա չէ ճնշում իմ հոգին. մարդիկ են, զուարճացել են, մտածում եմ. ստեղծագործելու գեղարուեստական ոգևորութեան մէջ մոռացել են իրանց արածների համար իրանք իրանց հաշիւ տալ. սակայն ճնշվում է հոգիս, երբ կարդում եմ, թէ ինչպէս Թեմիր-Խան-Շուրայում հայոց եկեղեցին, Աստուծոյ տունը, մի թեթև քամու է սպասում, որ բոլորովին քարուքանդ լինի և պատճառ դառնայ եկեղեցին փակելու... զատկական տօներին»։ Մանաւանդ ծանր է լսել նոյն եկեղեցու երէցփոխի հետևեալ արդարացումը.—«Եկեղեցին պարտքեր ունի. առաջ պարտքերը ծածկել հարկաւոր է»։ Այո, պ. երէցփոխ, հարկաւոր է պարտքերը ծածկել, բայց նախ և առաջ պէտք է հնար գտնել կամ եկեղեցին շինելու, կամ, եթէ դա շատ ծախս է պահանջում, գոնէ թեթև քամու առաջն առնելու, որն սպառնում է եկեղեցին բոլորովին քարուքանդ անել. ընտրեցէք երկուսից մէկը. իսկ զատկական տօներին, երբ եկեղեցին Քրիստոսի հրաշափառ յաղթութեան դրօշակն է պարզելու՝ տեսնել եկեղեցու փլատակները՝ դա մի տարօրինակ զատկական սիւրպրիզ կը լինի ոչ միայն Թէմիր-Խան-Շուրայի, այլ ամեն տեղի հայ հասարակութեան համար...։

Ձեզ էլ, պ. երէցփոխ, առաջարկում եմ դիմել նոր-բայազէտական սիստէմին. բաժանեցէք եկեղեցու պարտքերը եկեղեցու ծխականների վրա, առաջնորդվելով ինկարգեան սիստեմով. այժմ դա պարտքեր հանգցնելու ամենահեշտ միջոցն է. իսկ եթէ տեղական պայմանները աչքի առաջ ունենալով այդ անհնարին է՝ առէք թեթև քամիների առաջը։ Խայտառակութիւնից ազատվելու ուրիշ ելք առաջարկել ես անկարող եմ։

Թէմիր-Խան-Շուրայի երէցփոխից անտարբերութեան դասեր է վերցրել, անկասկած, և Հնչեչտի հայոց եկեղեցու երէցփոխը։ Այդ «աչքից հեռացած, մտքից մոռացված» քաղաքում հայոց եկեղեցին երկու անգամ կողոպտվել է. մէկ՝ 1898 թւին, իսկ վերջին անգամ՝ այս տարի փետրվարի 16-ին, բուն բարեկենդանի օրը, երբ չարագործները տարել են «ակինը», մաղզման, սեղանի և ատենի խաչերը, մասնատուփը մասներով, աղաւնին և սեղանի աշտանակները, իսկ դրամարկղից մօտ 70 կոպ. փող», և միամիտ թղթակիցը, հաղորդելով այս բոլոր տարածները, զարմանում է, որ «այլ իրերի ձեռք չեն տուել գողերը»։ Այո, ի մխիթարութիւն Հնչեչտի հայ համայնքի, եկեղեցում մնացել են, երևի, փայտէ գրքակալները, հին ժամագիրքը, քահանայի հողաթափները և եկեղեցին մաքրելու աւելը։ Թղթակիցը այդ յանդուգն գողութեան պատճառը համարում է այն, որ «եկեղեցին չունի յատուկ պահապան, չը նայելով, որ գտնվում է մի անմարդաբնակ տեղում»։ Իսկ մեր կարծիքով, քանի որ եկեղեցին կողոպտելը Հնչեչտում խրօնիկական բնաւորութիւն է կրում, անհամեմատ աւելի նպատակայարմար է հնչեչտցիներին էլ ունենալ մի այնպիսի քահանայ կամ վարդապետ, որ կարողանար գողերին խոստովանացնելով և «Աստուած թողութիւն շնորհեսցէ»-ով նրանց զղջման բերել և վերադարձնել գողացած իրերը. այնինչ պահապանների վրա յոյս դնելը րիսկի բան է... Ցանկանալի դէպս թող Հնչեչտի երէցփոխը փորձէ և պահապաններով եօլա գնալ։ Հետևանքը ապագան ցոյց կը տայ... թէև մենք կասկածում ենք...

Միակ քաղաքը, որ պարտքերի և դէֆիցիտների մասին չէ մտածում—դա Երեւանն է։

Տարօրինակ քաղաք է Երեւանը. չեղաւ, որ մենք մի օր լրագիր կարդանք և Երեւանից խէր խաբար լսենք. տուր ու դմփոց, հայհոյանք, վիրաւորանք, սկանդալ կազմում են այդ քաղաքում տիրող ընդհանուր տրամադրութիւնը։ Երեւանում կռւում և միմեանց վիրաւորում են կանայք և օրիորդները. Երեւանում բղաւում և բարկանում է առաջնորդը. պակաս կռուարար չէ և թեմական դպրոցի հայր տեսուչը, և այն էլ Ե՞րբ.—Վարդանանց տօնի հանդէսի օրը. վիրաւորում են աջ և ձախ համալսարանական ուսուցչին, օրիորդին և տիկնոջ։ Մ՞իթէ Վարդանանց պատերազմի նկարագրութեան էկստազին վերագրել այն կռուարար տրամադրութիւնը, որով վարակված են եղել Երեւանում թէ վարչութիւնը և թէ ժողովուրդը։ Դժուար թէ, որովհետեւ Երեւանի համալսարանական ինժէները պատրաստ է կռուելու նոյն-իսկ այն դէպքում, երբ իր պաշտօնեան չէ ցանկանում լակէյի պաշտօնով կառապանի մօտ նստել. անողոք է այդ դէպքում դիպլօմաւորը. նա պաշտօնից և ծառայութիւնից իսկոյն արձակում է այդպիսի համարձակին... իսկ կեղծ նամակներ գրելում երեւանցիները կատարելութեան են հասած երեւում։ Չէ, մենք համաձայն ենք Երեւանի թղթակցի հետ. Երեւանը մի ճահիճ է, ուր դժուար թէ ներգործեն Գալկինի մի շարք լուսաւոր լապտերների լոյսը։

Մեր հասարակական կեանքում գոյութիւն ունեցող այսպիսի տգեղ և տխուր երեւոյթներն են, երևի, որ ստիպել են պ. Գրիգոր Բալասանեանին Շուլավէրում ձեռք զարկել «Զգացմունք» «բացառիկ հանդէսի» հրատարակութեանը. կատարեալ իրաւունք ունի շուլավէրցի մեր յարգելի խմբագիրը լոյս ընծայել մի գիրք, «ուր ոտանաւորները պէտք է լինեն ուրախ և զգացմունք արտայայտող»։

Մենք երբէք չենք կասկածում այն չը տեսնըված աջողութեան մասին, որ կունենայ այդ «բացառիկ» գիրքը մեզանում։ Բայց թողնենք իրան պ. Բալասանեանին խօսել իր գրքի մասին. Նա խոստանում է տալ մեզ մի գիրք, «ուր ընթերցողը պիտի տեսնէ թէ արեւելեան և թէ արեւմտեան (հին և նոր) բոլոր հայ բանաստեղծների ստեղծագործութիւնների բնաւորութիւնը, զգացման աւիւնի և կորովի չափը, ծանօթանալով (լուսանկարների միջոցով) և նրանց անձնական դէմքերի հետ»....։ Մենք մեր կողմից իբրև ծանօթութիւն պ. Բալասանեանի «Զգացմունք» հանդէսի յայտարարութեանը միայն աւելացնում ենք. «Զգացմունքի» մէջ տեղ չեն գտնելու ոչ Ռ. Պատկանեանի բանաստեղծութիւնները, ոչ Դուրեանի, ոչ Պէշիքթաշլեանի և ոչ իսկ Յովհաննիսեանի, Ծատուրեանի, Լեռէնցի, Իսահակեանի, և ընդհանրապէս մեր նոր և հին բանաստեղծներից և ոչ մէկի ոտանաւորները, այն պարզ և հասկանալի պատճառով, որ նրանց մեծ մասը տխուր են. արգելվում է նոյնպէս ուղարկել իրանց լուսանկարները այն բանաստեղծներին (նոյն-իսկ ուրախ), որոնց անձնական դէմքերը մռայլ են և տգեղ»։

Ի սրտէ աջողութիւն ենք ցանկանում այդ իրօք գեր-հանդիսի «Զգացմունքի» խմբագիր-հրատարակիչ պ. Բալասանեանին...

Ուրախ և հնարագէտ մարդիկ են շուլավէրցիք...

Սաքօ-Պէ[illegible]

մէջ սահմանափակելու համար առողջապահական միջոցներ կրնան գործադրուիլ, և ատոնց չը գոյութեան պատճառաւ հիւանդութիւնը տարածուն և մահացու հանգամանք մը առած է, 25 ոսկի ղրկած է ս. պատրիարքին, առողջապահական և բժշկական պէտքերու գործածուելու համար։

—Զէյթունէն կը գրեն թէ առաջնորդական փոխանորդ Տ. Կարապետ քահանայի ջանքերուն շնորհիւ մայր-եկեղեցւոյ ս. Աստուածածին Թաղին մէջ ամէն բարեկարգութիւն և կանոնաւորութիւն կը տեսնուի, և թէ նոյն Թաղի մէջ կանոնաւոր առաջնորդարան մըն ալ չինուեր, և մէկ կողմն ալ հաստատուեր է Թանգարան մը, որ ուսեալ այլ աղքատ քահանաներու գիրք պիտի հայթայթէ։ Այդ Թաղական խորհրդոյ օրինակէն ս. Յովհաննու ժողովուրդն ալ բարոյապէս ազդուելով, ձեռնարկեր է կազմելու իր խորհուրդը և անցեալ Ուխտօրէքին ալ տեղւոյն եկեղեցւոյ տօնախմբութիւնը կատարուեր է հանդիսաւոր կերպով, և Տ. Նշան քահանան քարոզ խօսեր է։ Զէյթունի ս. Աստուածածնայ վանքի վանահայր Տ. Կարապետ եպիսկոպոս Բէչէեան, որ Սսոյ միաբան և իր կոչման գիտակցութիւնը ունեցող խղճամիտ եկեղեցական մըն է, վերջերս քաղաք իջնելով ս. Լուսաւորիչ և ս. Աստուածածին եկեղեցիները այցելեր և ժողովուրդը մխիթարեր է։ Գրեթէ երկու ամիսէ ի վեր Զէյթունի տղայոց մէջ ծաղկախտ տարածուելով, բաւական զոհեր կառնէ կը տանի, մանաւանդ միջին Թաղէն, ուր մեռնող մանկանց թիւը 95—100-ը անցած է։ Թէև տեղւոյն Թաղապետութեան կողմէ պատուաստող մը բերուեր է Մարաշէ, սակայն տեղացի հայրեր և մայրեր աւելի նախամեծար կը համարին եղեր տեղական հնաւանդ միջոցներու դիմել։ Բացի յիշեալ Թաղէն, միւս Թաղերու մէջ ծաղկախտի դէպքեր շատ քիչ են կըսեն։

—Տնտեսական խորհուրդը կարեւոր գործի մը ձեռնարկած է այս միջոցին։ Գաւառներու մէջ գտնուած կարգ մը եկեղեցիներ և դպրոցներ կան, որոնք Պոլսոյ զանազան կողմերը կտակեալ կամ իրենց դրամով գնուած խանութներ ու տուներ ունին։ Այդ շէնքերը զանազաններու անուան արձանագրուած ըլլալով, շատ անգամ անոնց սեպհականութեան մասին խնդիրներ կը ծագին, և ոմանց դիւրաւ տուրքերու և վարձակալութեան գործը դժուարութիւններ կը պատճառէ։ Տնտեսական խորհուրդը այս անգամ ձեռք առած է այս խնդիրը, և սկսած է քննել թէ գաւառական ի՞ր եկեղեցիները և դպրոցները իրենց սեպհական կալուածներ ունին Պոլսոյ մէջ, ո՞ւր կը գտնուին, որո՞նց անուան արձանագրուած են, ի՞նչ վարձք կը բերեն և ի՞նչ պարտք ունին տուրքէ։ Այս քննութիւնը նոյն-իսկ տեղւոյն վրայ կատարելու համար, անդամները անձամբ կայցելեն այդ կալուածներու գտնուած տեղերը։ Շատ կարեւոր և գնահատելի աշխատութիւն մըն է այս, որուն յաջողութեամբ գլուխ ելլելը փափաքելի է։ Սակայն գաւառներէ զատ, Պոլսոյ մէջ գտնուած եկեղեցիներու ու կրթական և բարեգործական հաստատութիւններու կարգ մը կալուածներն ալ նոյն քննութեան կը կարօտին, և իրաւունք ունինք կարծելու որ երբ այս գաւառական կալուածներու գործը աւարտի, պիտի ձեռնարկուի այդ Պոլսոյ եկեղեցիներու կալուածներու վերաբերեալ քննութեան։

—Պատրիարքարանին գրուած էր առաջ ալ որ, Նպաստից մատւլին անձկութեան պատճառաւ կարգ մը որբանոցներու և կարօտ վարժարաններու նպաստ դրկել կարելի չը պիտի ըլլայ։ Այդ գաւառներէն, ինչպէս Սեբաստիա, Մոնուզ, Զէյթուն, Հաճըն, Ալապաշ և այլն, գրեր հասած են Պատրիարքարանս։ Այդ գրերով կը խնդրեն և կը թախանձեն չարունակել այդ նպաստը։ Սակայն Պատրիարքարանը ակամայ և հարկադրեալ ըրած է այդ յապաւումները, որովհետև Նպաստից մատւլին վիճակը օրէ օր անձկութեան կը մատնուի ի չգոյէ դրամի, և Նպաստից Յանձնաժողովն ալ որ այնքան յոյսերով պաշտօնի գլուխ անցաւ, դժբաղդաբար բան մը չը կրցաւ ընել և բան մըն ալ չը պիտի կրնայ ընել այս ընթացքով։ Ս. Պատրիարքը իր յորդորական կոնդակը ամէն կողմ ղրկեց այս տարի ալ, և գումար մը հաւաքուեցաւ. բայց պէտքը դարմանելու չի բաւեր։

«Սուրհանդակ»

ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

I

Զարմանալի երկիր է Թիւրքիան։ Կարծես բնութիւնն ինքն է տնօրինել, որ այդտեղ չարունակ արիւն հոսէ, սրածութիւն ու աւերածութիւն լինի, հառաչանք ու հեծեծանք լսուի։

Զէ՞ որ սուլթան Համիդը այնքան խաղաղասէր է, այնքան գթասիրտ, որ չէ ուզում նոյնիսկ իր երկրից դուրս արիւնհոսութիւն տեսնել։ Յիշո՞ւմ էք, որ Զինատտանի պատերազմի ժամանակ, նա իբրև խալամի խալիֆ, հրաւէր կարդաց այնտեղի մահմեդականներին, որպէսզի նրանք խաղաղ մնան, իզուր արիւն չը թափեն... Յիշո՞ւմ էք, թէ նա իր թագաւորութեան ընթացքում որքան գեղեցիկ, որքան բազմաթիւ ու բազմազան բարենորոգումներ է հրատարակել, խոստումներ է տուել...

Բայց միայն սուլթան Համիդը չէ խաղաղ բարենորոգումների կողմնակից։ Նրա նախորդներն էլ ընթացել են նոյն չաւղով։ Իբրև ապացոյց բաւական է յիշել սուլթան Աբդուլ Մեջիդի հրատարակած (1839 թ. և 1856 թ.) «Հաթթի Հիւմայունն» ու «Հաթթի Շերիֆը», որոնք իր ժամանակին այնքան փառաբանվեցին, այնքան ոգևորութիւն առաջացրին։ Բաւական է առաջ քաշել Թիւրքիայի պատմութիւնը XIX-րդ դարի ընթացքում—պատմութիւն, որը արիւնով է գրված, բարենորոգումների անվերջ ու անսահման ծրագիրներով է զարդարված...

Ուրեմն ինչով բացատրել Թիւրքիայում պարբերաբար կրկնվող արիւնոտ անցքերը, ինչո՞ւն վերագրել արեան ու խաղաղ բարենորոգումների այդպիսի սուր հակադրութիւնը։

Դրա համար անհրաժեշտ է մի կողմ թողնել քաղաքական դէպքերի խաբուսիկ կեղևը և քննել նրանց միջուկը. անհրաժեշտ է աչքի առաջ ունենալ, թէ որքան անկեղծ են, որքան իրագործելի սուլթանների բարենորոգչական ձգտումները։—Բժիշկ Եւրոպան, ասում է Թիւրքասէր Նաումանը [1]), իր հիւանդին—Թիւրքիային մօտենալիս՝ միշտ բարենորոգումներ է առաջարկում. սակայն հիւանդն զգում է, որ նա այդ դեղն ընդունել չէ կարող. նա միշտ պատասխանում է. «ի հարկէ, պարոն բժիշկ», բայց առաջարկված կաթիլները Բոսֆորի ալիքներին է խառնում...

Իսկ մենք դրա վրա կաւելացնենք, որ Թիւրքիան միշտ հեչտութեամբ ընդունում է Եւրոպայի առաջարկած բարենորոգումները, բայց ոչ թէ իրագործելու համար, այլ որպէսզի նրանցից մի թանձր քող հիւսէ՝ իր ներքին գործունէութիւնը ծածկելու համար։

Այո, նա այդ քողով ծածկել է աշխատում այն բոլոր արհաւիրքները, այն գազանութիւններն ու բռնութիւնները, որոնք չարունակ կրկնվում են երկրի այս և այն ծայրերում և արեան գետեր հոսեցնում, դիակների կոյտեր կանգնեցնում։

Երկրի վրայից բարձրացրէք Թիւրք կառավարութեան ու եւրոպական դիպլօմատիայի ճարպիկ ձեռքերով հիւսած այդ խաբուսիկ քողը, և այն ժամանակ ձեր առաջ կը պատկերանայ սարսափելի իրականութիւնն իր ամբողջ մերկութեամբ։

—Բնութեան սիրասուն զաւակն է Թիւրքիան, ասում է իտալացի հեղինակ Ֆերրերօն [2]), նրա գեղեցիկ ու պտղաւէտ մի վայրը...

Բայց ո՞ւր են այդ գեղեցկութեան ու պտղաւէտութեան արդիւնքները։ Չը կան, չքացել են։ Այդտեղ ազգաբնակութիւնը տանջվում է աղքատութեան ճիրանում, կարիքների ծանր լծի տակ։ Այդտեղ գոյութիւն չունի կեանքի ու գոյքի ապահովութիւն, զանազան ցեղերի համերաշխութիւն, տարբեր դաւանութիւնների համբերատարութիւն։

—Պատերազմեցէք անհաւատների հետ, ասում է Ղուրանը [3]), մինչև որ նրանք խաղաղվեն և հարկ վճարեն... Կռուեցէք նրանց հետ մինչև որ վերանայ մոլորութիւնը և հաստատվի իսլամի թագաւորութիւնը [4])... Անհաւատներին պատահելիս կոտորեցէք նրանց, աւերեցէք նրանց ստացուածքը [5])...»։

Ահա այսպէս է քարոզում Ղուրանը. իսկ Թիւրք կառավարութիւնն իր վարչական սիստեմով աւելի քաջալերում ու զօրեղացնում է մահմեդականների այդ կրօնական ատելութիւնը դէպի «գեաուրները»...

Թիւրքիայի ազգաբնակութիւնը կուլտուրապէս չատ յետ է մնացել. նա չէ կարողանում կատարելագործված միջոցներով երկիրը մշակել, իր զբաղմունքները բարելաւել ու բարգաւաճ դարձնել։ Իսկ կառավարութիւնը միանգամայն անտարբեր աչքով է նայում այդ երևոյթի վրա։

Ազգաբնակութիւնը հեծում է անտանելի ծանր լծի տակ. չատ անգամ չէ կարողանում նոյն-իսկ օրական սչարէնն հայթայթել. իսկ կառավարութիւնը առանց ուչք դարձնելու դրա վրա՝ միշտ աւելացնում է իր հարկերը, իր սանձարձակ պահանջները։

Օրինակ, միայն մի տարվայ ընթացքում (1889) Թիւրքիան ստացել է Տրապիզօնի վիլայէթից մուտք [1]) ընդ ամենը 34,122,865 պիաստր. այդ վիլայէթի վրա ծախսել է նոյն տարին ընդ ամենը 13,984,980 պիաստր. ուրեմն զուտ եկամուտ ստացել է 20,137,885 պիաստր։ Բայց դրա փոխարէն ինչ է արել ժողովրդի օգտին։ Ոչինչ։ Նա նոյն-իսկ չէ հոգացել, որ նրան չը կեղեքեն ու հարստահարեն զանազան փաշաները, վալիները, աւազակներն ու քիւրդերը։

Ահա հէնց այդ պատճառով քիւրդական բէկերը չատ անգամ նոյնքան հարկ են վերցրել քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնից՝ որքան կառավարութիւնը։ Ահա չատերից մի նմուշ. Մինսուրիա գիւղը 1893 թ. վճարել է կառավարութեանը պաշտօնական հարկ 14,000 պիաստր, իսկ քիւրդական բէկ Մուստաֆա փաշային ոչ օրինական հարկ—13,000 պիաստր [2])։ Եւ այդպիսի երևոյթները բացառութիւն չեն Թիւրքիայի համար։ Սակայն այդ դեռ բոլորը չէ։

Թիւրք պաշտօնեաների մէջ սաստիկ տարածված է կաչառակերութիւնը. երկրում չը կայ արդարադատութիւն, այլ և այլ ցեղերի իրաւունքների հաւասարութիւն, չը կայ հաւատարմութիւն ու ճշմարտասիրութիւն։ Իսկ կառավարութիւնը այդ ամենը գիտենալով հանդերձ չարունակում է իր աւերիչ ընթացքը—ներքին քաղաքականութեան գազանային սիստեմը։

Այսպէս ուրեմն ամփոփելով մեր բոլոր ասածները՝ գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ Թիւրքիան իր ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան համար ընտրել է մի նշանաբան, այն է՝ բարեկամութիւն պահպանել Եւրոպայի հետ, միշտ սիրալիրութեամբ ընդունել նրա առաջարկութիւնները, բայց միևնոյն ժամանակ թողնել այդ բոլորն անկատար և չարունակել իր աւանդական ընթացքը, չարունակել արեան ու հալածանքների ներքին քաղաքականութիւնը։

Բայց նա կարողանո՞ւմ է արդեօք այսպիսի երկդիմի վարմունքով սօցիալական-քաղաքական չարիքը մեղմացնել. կարողանո՞ւմ է արիւնով ու դիակներով հարթել կորստեան այն վիհը, որի մէջ վերջ ի վերջոյ գլորվելու է ամբողջապէս։ Երբէք։

Ե. Թ.

[1]) Fr. Naumann: „Asia“ 1902.
[2]) „Милитаризмъ“ եր. 183.
[3]) Ղուրան, գլ. 3 և 9.
[4]) Ղուրան գլ. 9, այեաթ 29.
[5]) Ղուրան գլ. 47, այեաթ 4—5.
[1]) V. Guinet: „La Turquie d'Asie“ Tome I.
[2]) Totomianz und Toptschjan: „Die Soz. Oekon. Türkei“. S. 59.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Новый Дневникъ» լրագրի Սօլունի թղթակիցը գրում է, թէ գարնան առաջին տաք օրերի գալով՝ երևացին Մակեդօնիայում ապըստամբական հրոսակախմբեր. առանձնապէս բազմաթիւ են այդ հրոսակախմբերը Սօլունի վիլայէթում... Քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը, որ այժմ արդէն չէ հաւատում Թիւրքաց կառավարութեան խոստումներին՝ իսկական րէֆօրմներ մտցնելու և բարելաւելու իրանց կեանքը, ամենայն պատրաստակամութեամբ միանում է հրոսակային խմբերին։ Այսպիսով աւելացնելով ապստամբների չարքերը՝ Մակեդօնիայի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը որոշել է պայքար սկսել իր դարաւոր թշնամիների դէմ և իր սեփական ույժերով ազատութիւն ձեռք բերել իր համար։ Միւս կողմից, նոյն լրագրի թղթակցի ասելով, թիւրքական իշխանութիւնները ամենայն եռանդով նախապատրաստվում են դիմադրելու հրոսակախմբերին և այս նպատակով պատերազմական դրութեան մէջ են դնում զօրքերը։

—Ինչպէս հաղորդում են «New-Iork Herald» լրագրին Հռօմից, կաթօլիկ կարդինալները, որոնք համարեա իրանց ամբողջ կազմով հաւաքվել էին Հռօմում, ներկայ լինելու պապի յօբելեանին՝ օգտւտ քաղեցին դէպքից և ժողով կազմեցին՝ խորհրդակցելու Լևոն XIII-րորդի յաջորդի մասին։ Պաչտօնական ժողով, պապի կենդանութեան ժամանակ, ի հարկէ, չէր կարող տեղի ունենալ. ընտրելի յաջորդի անունը նոյնպէս չէր տրվում. խօսվում էր միայն այն մասին, թէ Լևոն XIII-րորդի յաջորդը պէտք է զբաղվի աւելի կրօնական և ոչ քաղաքական գործերով, սահմանափակելով իր մասնակցութիւնը քաղաքականութեան մէջ անհրաժեշտութեան սահմաններով։ Այդ հանգամանքը կը նպաստէ, ընդհանրապէս, բարձրացնելու կաթօլիկների կրօնական ոգին, որ վերջին ժամանակ չափազանց թուլացել է։

—Ֆրանսիական կառավարութիւնը հրատարակել է երկու «Դեղին գիրք», մէկը Շանգհայը չինացիներին յանձնելու և միւսը մակեդօնական գործերի մասին։ Վերջինի մէջ ամենահետաքրքրական դօկումէնտը Դէլկասէի այն հեռագիրն է, որ ուղարկել է նա Աթէնքի ֆրանսիական դեսպանին, որի մէջ Դէլկասէն պահանջում է, որ Մակեդօնիայում, րէֆօրմներ մտցնելիս, ոչ մի ցեղի առաւելութիւն չը տրվի, այլ ամենքին էլ հաւասարապէս, առանց ցեղի ու կրօնի խտրութեան, ապահովվեն կեանքի տանելի պայմաններ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

6 մարտի

ՊԱՐԻԶ։ Կոմբը վստահութեան խնդիր դրեց, պաշտպանելով յանձնաժողովի առաջարկութիւնն այն մասին, որ պատգամաւորների ժողովը քննութեան չառնէ միաբանութիւնների միջնորդութիւնները առանձին առանձին։ Առաջարկութիւնն ընդունվեց 300 ձայնով 257-ի դէմ։ Ժողովը վճռեց Կոմբի այսօրվայ ճառը կախել ամբողջ Ֆրանսիայի միաբանութիւնների մէջ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Հարցապնդումին պատասխանելով՝ Կրանբօրն յայտնեց, թէ Մօնաստիրում նշանակված է հիւպատոս, ի նկատ առնելով այնտեղի յուզված դրութիւնը։

ՏԱՆԺԷՐ։ Լուրեր են պտտում, թէ Խսանի չէրիֆը սուլթանի եղբօրը Մուլէյ Մահմէդին խսանում սուլթան հրատարակեց։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պատգամաւորների ժողով։ Երբ քննվում էր այն հարցը, որ զօրքի մշտական կազմը բաղկացած լինի 285,761 մարդուց, պահպանողական Միրր առաջարկեց այդ թիւը կրճատել 3000 մարդով։ Այս առաջարկութիւնը մերժվեց, և զօրքի կազմը ընդունվեց ծրագրըված ձևով։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Գեներալ - նահանգապետի օգնականը հեռեւեալ հեռագիրն ստացաւ գեներալ-ադիւտանտ Բօբրիկօվից, որ ներկայումս գտնվում է Պետերբուրգում. «Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց համաձայնութիւն յայտնել բանալու Հէլսինգֆօրսում ճաչարան՝ անգործութիւնից նեղված խեղճերի համար։ Սրա հետ միասին Նորին Կայսերական Մեծութիւնը բարեհաճեց Ամենողորմածաբար Բարձրագոյն ցանկութիւն յայտարարել՝ այս բարի նպատակի համար նուիրել և Կարմիր խաչի տեղական ֆինլանդական վարչութեան տակ դնել առանձին մի գումար, որի քանակութիւնը ձեզ կը յայտնվի ուրիշ անգամ»։

ԼՕԴՁ։ Դատարանը արդարացրեց «Նադեժդա» ընկերութեան նախկին գործակալ Ցրիդշտէյնին և միւս մեղադրեալներին, բացի Սօլոմօն Վիտէլից, որ դատարանով ազատված է պատժից՝ ի նկատ առնելով նրա խոստովանութիւնը, որ նա կամաւորապէս հրաժարվել է յանցանքը գործելուց։

ԲԱԳՈՒ։ Ժամանակաւոր զինուորական դատարանը, վերջացնելով կօնտրօլեօր Գեղեվանովի և կօնդուկտօր Ստուրուայի սպանութեան գործի քննութիւնը, վճռեց. Կօլօմեյցևին և Զերնիկօվին դատապարտել մահվան կախաղանի միջոցով, իսկ Լիւբիմօվին 20 տարի տաժանակիր աշխատանքների։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Հէլսինգֆօրսի անգործութիւնից նեղված բանուորները յայտնեցին, թէ նրանք քաղաքային բժիշկների օգնութիւնը բաւականաչափ չեն ստանում, քանի որ նրանց ամէն մի այցելութեան համար պարտաւոր են 2 մարկ վարձատրութիւն տալ. այս պատճառով ռուսաց Կարմիր Խաչի ֆինլանդական վարչութիւնը կազմակերպեց ձրի բժշկական օգնութիւն։ Հէլսինգֆօրսի զինուորական հիւանդանոցի ռուս բժիշկները համաձայնութիւն յայտնեցին ձրիապէս այցելել հիւանդներին տներում. իսկ դեղերը կը տրվեն Կարմիր Խաչի հաչուով։

ԿԻԵՎ։ Հանգուցեալ Տերեշչենկօ երկու տարի առաջ քաղաքին նուիրել էր 150,000 րուբլի, որպէսզի նրանով հիմնվի երկդասեան դպրոց մանկավարժական մուզէյով։ Այս դպրոցի բացումը փութացնելու նպատակով հանգուցեալի որդին, Ալէքսանդր Տերեշչենկօ, ցանկութիւն յայտնեց նուիրել 100,000 րուբլի՝ աւելի ընդարձակ հող գնելու համար, և 120,000 րուբլի՝ ուսումնարանը պահելու համար։ Քաղաքային խորհուրդը որոշեց շնորհակալութիւն յայտնել նուիրատուին՝ յատուկ պատգամաւորութեան ձեռքով.

7 մարտի

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ։ Ֆրանց-Իօսէֆ կայսրը մարտի 6-ին ուղևորվեց Վիեննա։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Մարտի 5-ին հրատարակվեց իրադէ՝ Աթէնում սահմանագիծ անց կացնելու մասին, և ի նկատ է առնված Անգլիայի ցոյց տուած սահմանագիծը։

ՍՕՖԻԱ. Կառավարութիւնը պատգամաւորների ժողովին առաջարկեց ընդհանուր մաքսային սակագին մտցնելու ծրագիր։

Զինուորական մինիստրը պնդում է իր հրաժարականի վրա և չէ յաճախում ժողովը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհին այցելեցին Երկնային Թագուհու անուան եղբայրութեան ապաստարանը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակէ օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզաւոր. հիւանդ.

ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, Ներքին և Նեարդային։

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ՔԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (էլեկտրաբուժ.)։

Ն. Ս. ԼԻՒԲԵՑԿԻ—6—7 ժ. Նեարդային (էլեկտրաբուժ) Ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. ԱՌՎԱՆԻՑԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Կիրակի, մարտի 9-ին, ս. պատարագից յետոյ, ժամի 1-ին, Թանդօյեան ս. Աստուածածին եկեղեցում լինելու է ծխականների ժողով, եկեղեցու 1902 թ. հաշիւները քննելու։ Ուստի խնդրում եմ յարգելի ծխականներից ներկայ գտնուել ժողովին։

Երէցփոխ՝ Խաչատուր Տէր-Մարգարեան

2—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է բոլոր գրավաճառանոցներում

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՐԻԿԵԱՆՑԻ

ՄԱՐՕԻ ԱԼԲՈՄԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գինն է 20 կօպէկ

Հրատ. Աւետիս Մ. Տէր-Սարգսեանցի

Դիմել Սարգիս Մարիկեանցին, Գօլօվինսկի № 3։

2—4

ՔԱՂԱՔԻՑ ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

Ծախվում են

սեղանատան, հիւրասենեակի, առանձնասենեակի և դահլիճի կարասիներ, աթոռներ, կօնցերտի դաշնամուր Բէկկէրի, ծաղիկներ, ձի և կառքեր։ Միջնորդ—առևտրականներ չեն ընդունվում։ Կարելի է տեսնել ժամի 10—2-ը։ Վօզօվօյնոյա փողոց, № 18, գաւթում, գեներալ-լէյտենանտ Կարպովի բնակարանում։

(հ. չ. ե.)

2—3

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներիական ախտ ունեցող հիւանդներին։ Քիմիկօ-միկրօսկօպիական կաբինէտ, որտեղ ընդունվում են կաթի, խորխի, մէզի և արեան անալիզներ։

Առաւօտեան 11—1 ժ.

Երեկոյեան 4—6 ժ.

Բեբուտովսկայա փողոց № 41. տուն Արարատեանի։ Бебутовская ул. № 41. Домъ Араратова.

67—150

Բ Ժ Ի Շ Կ

Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

կազմում է խորհուրդներ տեղիս պրօֆէսօրների հետ՝ Վիէննա եկող հիւանդների համար։

Dr. Med. Paul Afrikian. Wien. VIII., Langegasse, 60, Thur 1.

15—15

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ

Բանաստեղծութիւնների,

մեծ դիրքով, մօտ 350 էջ։

Շքեղ թղթի վրա, հեղինակի պատկերով և փառակազմ 10 րուբլի, լաւ թղթի վրա 3 ր.։ Բաժանորդագրութիւնը կը փակվի յունիսին և գրքերը կը տրվեն բաժանորդների թւով։

Թիֆլիսում դիմել—իշխ. Մարիամ Թումանեանին (Барятинская, 8) և Փ. Վարդազարեանին (Вельяминовская, 24). Բագու—խնժէներ Միխթար Տէր-Անդրիասեանին (Т-во Андраникъ) և Արամ Նազարէթեանին (к-ра Шагиданова)։

1—10

Լոյս տեսաւ

ՔԱՋԲԵՐՈՒՆՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գինն է 60 կ.

Կարելի է ստանալ Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում։

1—3

Միքայելեան և Կռիլովի փողոցների անկիւնում, եղբ. Օգանեզօվների տանը, այս մարտ ամսի 9-ից բացվում է առաջնակարգ

„ՇԱՄԻՐԱՄ"

ԱՆՈՒՆՈՎ ՃԱՇԱՐԱՆ.

Ճաշարանում պատրաստվում են եւրօպական և ասիական կերակուրներ հմուտ խոհարարի ղեկավարութեամբ։

Նախաճաշիկը սկսվում է առաւօտեան ժամի 10-ից մինչև կէսօր, ճաշը—կէս օրից մինչև երեկոյեան ժամի 5-ը, իսկ ընթրիքը—մինչև ճաշարանի փակելը։ Ընդունվում են ամսական ճաշողներ։ Գները լինելու են չափաւոր։

1—2

ԲԺԻՇԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Վելիամինօվսկայա փող. № 4)

Ներվային և Ներքին հիւանդութիւններ։ Էլէքտրօտէրապիա։ Հիւանդների ընդունելութիւնը կատարվում է ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, ցերեկվայ ժամի 1—2-ը և երեկոյեան ժամի 6—7։

(ե. չ.) 3—6

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԼԷՕ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Առաջին հատոր

(477+VIII երես, 14 պատկերով)

Ամբողջ գործը, որ գրական-կենսագրական մի մանրամասն տեսութիւն է, բաղկացած կը լինի ԵՐԵՔ հատորից, իւրաքանչիւրը մօտ 500 երես, զարդարված ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ (կը լինեն «Մշակի» աչքի ընկնող աշխատակիցների պատկերները)։

Առաջին հատորը բաղկացած է երկու մասից. I) Արծրունիների տոհմը. II) Գրիգոր Արծրունու ուսանողական տարիները (գրական գործունէութիւն մինչև «Մշակը»)։ Երկրորդ հատորը մամուլի տակ է։

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բաժանորդագինն է երեք հատորի համար ԵՐԵՔ ՌՈՒԲԼԻ, ճանապարհածախսով ՉՈՐՍ րուբլի։ Կարելի է վճարել և մաս-մաս, այն է 2 րուբլի բաժանորդ գրվելիս, իսկ մնացածը՝ երկրորդ հատորը լոյս տեսնելուց յետոյ։

Նրանք, որոնք կամենում են ունենալ գրքերը կազմերի մէջ, վճարում են ՄԻ ՌՈՒԲԼԻ երեք կազմի համար։ Դրսի քաղաքներից կազմած օրինակների բաժանորդ գրվողները պէտք է աւելացնեն ճանապարհածախս 20 կօպէկ՝ պօստային փաթեթի համար։

Հատորները առանձին-առանձին չեն ծախվի։ Բոլոր երեք հատորները լոյս տեսնելուց յետոյ, գինը կը բարձրացնվի։ Վերադիր վճարով բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

Թիֆլիսում բաժանորդ գրվել կարելի է. 1) Հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը և 2) «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում, Լօրիս-Մէլիքեան փողոց։

Օտար քաղաքացիները դիմում են. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ»։

ԲԱԳՈՒՈՒՄ բաժանորդ կարելի է գրվել պ. Գրիգոր Տէր-Յովհաննիսեանի մօտ, Ա. Տատուրօվի գրասենեակում և «Պրօմէթէուս» գրավաճառանոցում։

„ԱՐՕՐ" ՏՊԱՐԱՆԸ

կարճատև դադարումից յետոյ դարձել է մեր սեփականութիւն և վերսկսել է տպարանական բազմատեսակ պատուէրներ ընդունել։

Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ժամանակին և բարեխիղճ գներով։

Տպարանին կից կայ կազմարան, գծարան և թղթավաճառանոց։

Սրբագրական բոլոր աշխատանքը ուրախութեամբ և առանց վարձատրութեան կատարում ենք։

Հայ թարգմանիչներին և գլխաւորապէս գրողներին տրվում է որոշ զիջում։

4—6

ՏՊԱՐԱՆԱՏԷՐ ԺԱՄՀԱՐԵԱՆ

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ"

ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները արժանացան— Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք „ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄ", Կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՅՆԱՅԱ» և առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։

Գործարանում աշխատում են մասնագէտ նշանաւոր վարպետներ։

Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլովսկայա փողոց, սեփական տուն

Գործարանի հեռախօս № 362. գործարանական խանութինը № 772։

100—100

Ս.-Պետերբուրգ 1870 թ.

Մոսկվա 1865 թ.

Մոսկվա 1882 թ.

Նիժնի-Նովգորոդ 1896 թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ

ԵՒ ՌԷՏԻՆԻ ՈՒՐԻՇ ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ՊԱՐԳԵՒ (GRAND-PRIX)

Պարիզի ցուցահանդէսում տրված է Ռուսաստանից ՄԻՄԻԱՅՆ

ՌԷՏԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

Որ հիմնված է 1860 թուականին

Խնդրում են ՌԷՏԻՆԻ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ գնելիս ուշադրութիւն դարձնել կրունկների հետևեալ կնիքի վրա

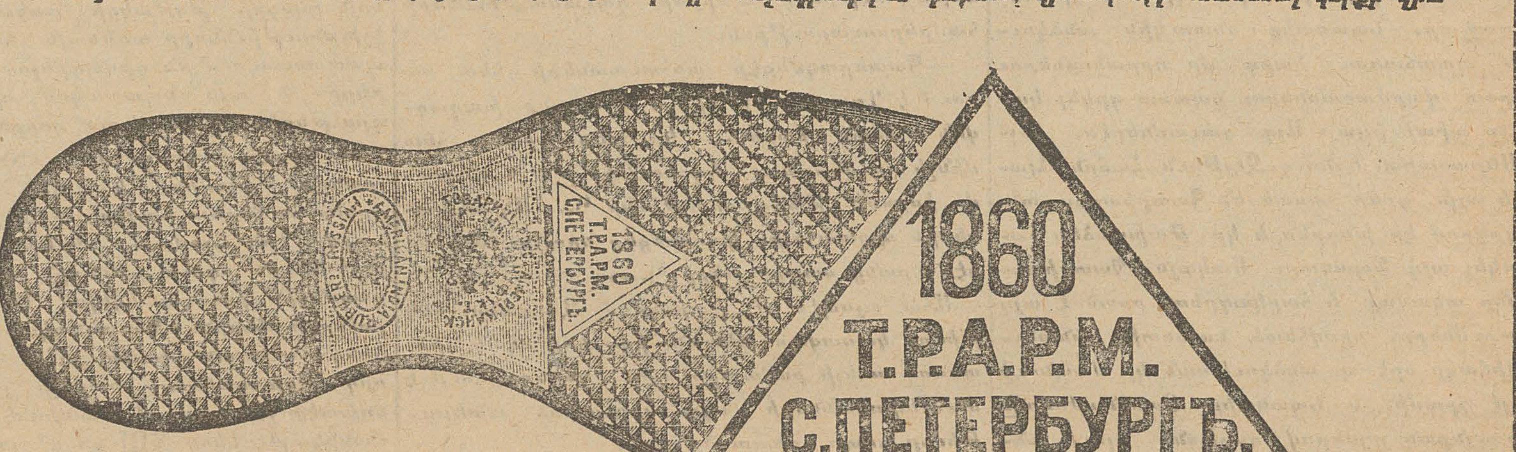

Մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան «1860» թուականի եւ «Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ», խօսքերի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջ (գործարանի կնիքը)։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՏ ԿԱՅԱՐԱՆՈՒՄ Է

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՑՇԷԼԷՐ" առևտրական տունը

Ս.-Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Ռիգայում, Օդէսայում,

ՌՈՍՏՕՎՈՒՄ ԴՕՆԻ ՎՐԱ

Եկատերինօսլավում, Քիշնեւում և Խարկովում.

34—35